

Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja

Hallitusneuvottelujen Osaava Suomi-reformipöydälle

Ylijohtaja Riitta Kaivosojan kuulemisessa 8.5.2023 toi Osaava Suomi-reformipöydän varapuheenjohtaja Ritva Elomaa esille, että korona-avustuksista päätettäessä merkityksellistä oli se, miten hyvin hakija oli osannut laatia hakemuksen. Ajanpuutteen vuoksi asiaan ei ylijohtajan vastauspuheenvuorossa palattu.

Ohessa kirjallinen selvitys asiasta:

Korona-avustuksiin varattuja määrärahoja osoitettiin vuosina 2020-2022 taiteen ja kulttuurin toimialalle opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan 29 kahdeksassa eri valtion lisätalousarviossa, yhteensä 324 998 000 euroa.

Määrärahat jaettiin valtionavustuslain (688/2001) perusteella valtionavustuksina yhteisöille ja taiteen ja kulttuurin alalla toimineille henkilöille. Valtionavustuslakia käytetään oikeudellisena perustana laajasti taiteen ja kulttuurin toimialan rahoituksessa normaalina aikana ja siksi valtionavustuslain harkittiin soveltuvan hyvin myös korona-avustusten jakamiseen. Asiaan vaikutti myös se, että kiireisissä koronapandemian tilanteissa ei tarvinnut käyttää aikaa uuden lainsäädännön valmisteluun, vaan lakiperusta oli jo valmiina.

Korona-avustukset jaettiin opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Suomen elokuvasäätiöstä ja Taiteen edistämiskeskuksesta. Ministeriöstä jaettiin avustukset yhteisöille, Suomen elokuvasäätiöstä elokuva-alalle ja Taiteen edistämiskeskuksesta taiteen ja kulttuurin alan henkilöille ja toiminimille.

Taiteen edistämiskeskuksen käyttöön asetettiin määrärahana yhteensä 130 milj. euroa myönnettäväksi valtionavustuksina vuosina 2020-2022. Tämän lisäksi Taiteen edistämiskeskukselle osoitettiin 420 000 € hallintomäärärahana korona-avustusten käsittelyn aiheuttamaan lisätyöhön. Hakemuksia saapui seitsemällä eri hakukierroksella yhteensä 43 467.

Valtionavustuslaki sisältää sekä valtionavustusten hakemiseen, että niiden myöntämiseen liittyviä säännöksiä. Lain 10 §:n mukaan valtionavustuksen hakijan tulee hakemuksen yhteydessä antaa valtionapuviranomaiselle oikeat ja riittävät tiedot valtionavustuksen käyttötarkoituksesta sekä niistä muista seikoista, joita valtionapuviranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi. Tätä lainkohtaa tuli noudattaa myös korona-avustuksista päätettäessä.

Korona-apurahojen käyttötarkoitusta määriteltäessä tuli ottaa huomioon myös se, että tarkoituksen tuli liittyä Taiteen edistämiskeskuksen laissa säädettyihin tehtäviin. Apurahojen käyttötarkoitus määriteltiin kuitenkin näissä rajoissa mahdollisimman väljästi niin, että apurahaa sai käyttää muun muassa oman ammattitaidon ylläpitämiseen, toiminnan suunnitteluun, harjoitteluun, taiteelliseen tai luovaan työhön tai niitä tukevaan toimintaan. Ammattitaiteilijoiden lisäksi apurahoja oli mahdollista myöntää laajasti myös muille kulttuurin ja luovien alojen ammattilaisille.

Taiteen edistämiskeskuksen toimintaan avustusten jakamisessa kohdistui pandemian aikana kritiikkiä. Yksi kritiikin aihe oli se, että osa toimijoista koki, että Taiteen edistämiskeskus vaati liian seikkaperäisiä kuvauksia hakuvaiheesta siitä, mihin mahdollinen valtionavustus käytettäisiin. Kritiikin johdosta ministeriö

oli useaan otteeseen yhteydessä Taiteen edistämiskeskukseen ja asiasta keskusteltiin myös hallitusryhmien yhteisissä kokouksissa, joissa osassa myös Taiteen edistämiskeskuksen johtaja oli läsnä. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan Taiteen edistämiskeskuksessa pyrittiin mahdollisin keinoin muokkaamaan valtionavustushakujen hakuilmoituksia pandemian aikana selkeämmiksi ja sellaisiksi, että niistä ilmeni mahdollisimman selkeästi, että tarkoitus oli täyttää valtionavustuslain vaatimukset, mutta avustuksen käyttötarkoitus oli mahdollista ilmaista tarkoituksenmukaisessa laajuudessa siten, että yksityiskohtaista tietoa ei vaadittu. Taiteen edistämiskeskus myös lisäsi neuvontaa hakijoille asiasta.